

amb nivells de vida elevats, es neguen a oferir-se com a compradors, com a substituïts del paper que aconsegueixen els EUA i es limiten a comprar dòlars per tal d'evitar que la caiguda siga meteòrica. Així, el primer efecte i fonamental és sobre el flux d'intercanvis. I els resultats no són els esperats.

Quant al nivell de preus, pujarà als EUA, augmentarà la inflació, i disminuirà a la resta del món. Els Estats Units importaran menys i exportaran més; per tant, a dins de les fronteres, l'oferta de productes serà reduïda, es pagarà més per ells, els preus pujaran. A més, les importacions seran més cares. Per contra, la resta del món veurà com no pot vendre als EUA i, a més, li comprarà més productes, l'oferta serà elevada i els preus baixaran.

¿Quina és l'opció de **Ronald Reagan**? La resignació en la seua lluita contra la inflació. És prioritari mantenir el nivell d'activitat, els beneficis em-

presarials, evitar la recessió, i per aconseguir-ho, les empreses nord-americanes han de vendre a l'exterior, coste el que coste.

Ara que, com deia **Carlos Solchaga**, ministre espanyol d'Economia i Hisenda, si la caiguda del dòlar no va acompanyada per una política econòmica més expansiva, de major creixement i més importacions per part del Japó i Alemanya Federal, si aquests estats no augmenten les adquisicions en els mercats internacionals, aquesta pèrdua de valor de la moneda nord-americana no servirà de res. Sí. Potser sí que servirà d'alguna cosa: per a exportar la crisi i els efectes de la política reaganiana a d'altres països. I recordem que l'any 1988 és any electoral als EUA i abans de monopolitzar la recessió, els republicans prefereixen repartir la crisi entre tot el món. Guanyar la Casa Blanca és un assumpte molt important, fonamental. □

què Ueddei torni a N'Djamena des d'Algèria no han tingut èxit.

Xavier Nart és un coneixedor directe de la situació al Txad. Antic militant del PSP d'Enrique Tierno Galvan, actualment militant socialista, es va apuntar a les forces del Frolinat-FAP de Gukuni Ueddei durant la lluita contra el neocolonialisme francès. Amic personal de l'ex-president, Xaviert Nart va ser membre del Consell Revolucionari, resultat de la unificació de les diverses faccions del Frolinat el 1978 sota el liderat d'Ueddei. Des del 1977 ha viscut tots els esdeveniments del Txad des de molt prop i ha estat al front en diverses ofensives, primer contra el règim de Malloum i després al costat de les FAP contra les forces d'Habré. Xaviert Nart és pessimista respecte a la situació actual del Txad, i per les notícies que ell té, tem que les forces líbies no trigaran gaire a engegar una nova ofensiva en aquell país.

—¿Com estan repartides actualment les forces al Txad?

—L'octubre del 1986 es va produir

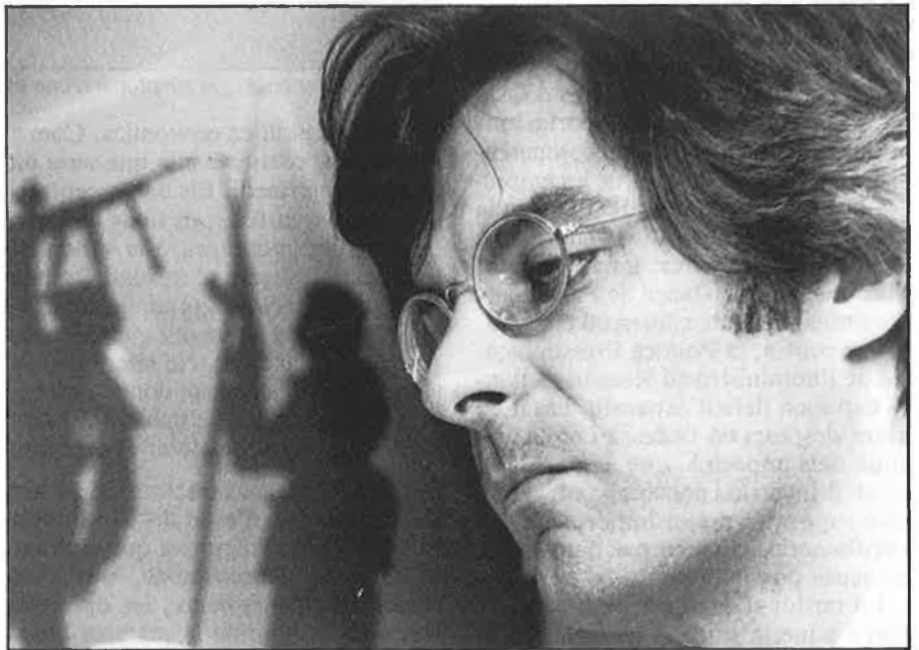
Les tres guerres del Txad

Des que el 1960 el Txad va obtenir la seva independència de França, la guerra ha estat la constant de la via d'aquest país. A la ja per si difícil explotació de la seva pròpia riquesa econòmica, com el petroli o el cotó, es suma la dramàtica situació financera creada pel manteniment d'una guerra constant.

M. Goretti Palau

La guerra ha estat present durant molts anys al Txad. Primer va ser, fins el 1979, la lluita contra els règims neocolonials de Tombalbaye i Malloum del Front d'Alliberament Nacional del Txad —Frolinat—. Després, una vegada enderrocat Malloum i amb Gukuni Ueddei com a president del Txad, la guerra civil engegada per Hisène Habré, un altre líder del Frolinat, que es va aixecar contra Ueddei. Habré va conquerir el poder el 82 i va ser nomenat president, però la guerra civil va continuar, amb el suport de Líbia a les tropes d'Ueddei i el suport de França a les tropes d'Habré.

A finals de 1986 es van reunificar les

Xavier Nart: «No trigarà una nova ofensiva líbia».

tropes d'ambdós líders per lluitar contra l'enemic comú, els líbies. Al llarg d'aquest any, les tropes unificades de l'exèrcit txadià han fet replegar els líbies fins a la franja d'Auzú, que ocupen des de 1973. Però la situació al Txad és absurda. La unificació de les Forces Armades Populares —FAP— i de les Forces Armades Nacionals Txadianes —FANT— és tan sols una unificació *de facto* militar. No hi ha acord signat entre els dos líders enfrontats fins l'any passat i les negociacions per-

la confrontació entre Gukuni i Gaddafi. Gukuni va donar l'ordre a totes les seves tropes del FAP, Forces Armades Populares, que passessin a lluitar contra l'exèrcit líbi, que havia passat de ser un aliat a ser un ocupant de fet. Llavors, totes les tropes de Gukuni queden unides amb la resta de tropes txadianes en una situació molt poc habitual en la història. D'una forma total trenquen amb els seus aliats i s'alien amb els seus principals enemics fins aquell moment contra l'exterior lí-

Noms clau per comprendre la guerra del Txad

Tombalbaye.—Primer ministre del Txad l'any 1959 i president el 1960, quan el Txad obté la independència. Tombalbaye va abolir els altres partits polítics existents i tan sols va permetre el seu propi partit, el Partit Progressista Txadià, a partir del 1962. Els francesos donaven suport a aquest govern en un règim neocolonial de manteniment d'una hegemonia econòmica sobre el Txad. Al llarg dels anys 60 esclaten moviments d'oposició al seu règim, principalment al nord del país.

Fellx Malloum.—General que va ser empresonat durant el règim de Tombalbaye, acusat de conspiració i que va esdevenir president del Txad quan al 1975 va triomfar un colp d'estat militar i Tombalbaye va ser assassinat. El règim de Malloum va rebre també el suport de França, i va intentar una reconciliació nacional en una operació per rentar la cara al país. Malloum no va aconseguir la pacificació, i va haver d'abandonar el Txad quan Hissène Habré amb les seves forces va prendre el control de N'Djamena, la capital.

Hissène Habré.—Un dels principals líders del Frolinat, que era el cap de la facció de les FAN o Forces Armades del Nord. Habré va ser nomenat primer ministre de Malloum l'agost del 1978 en l'intent de reconstrucció del Txad, però aviat es va trencar la unió i Habré, amb les seves tropes FAN, es va fer amb el control de N'Djamena a començaments del 1979. Habré va formar part del govern d'Ueddei com a ministre de Defensa. Es va escindir pel desacord amb el règim d'Ueddei i va començar una guerra contra ell. Amb el suport d'Egipte i dels francesos, conquereix N'Djamena el juny de 1982, estableix un nou règim amb les seves forces armades, i comença una lluita molt igualada amb les forces de Gukuni Ueddei, re-

plegades al nord del Txad i que tenen el suport dels libis. Hissène Habré és l'actual president del Txad, reconegut per la major part de països, entre ells França i els Estats Units, i per l'Organització per la Unitat Africana.

Gukuni Ueddei.—Líder del Frolinat i cap de la facció de les FAP o Forces Armades Populares. Ell el va unificar sota el Consell Revolucionari. Després de negociar el Frolinat amb les FAN que controlaven N'Djamena, van establir un govern de transició liderat per Mahamat Choua, del qual Ueddei era ministre d'Interior i Habré de Defensa. Després de negociacions, s'arriba a un acord d'unificació de les onze faccions internes en el poder del Txad sota el GUNT, i Ueddei és nomenat president. Ueddei, després de veure's obligat a replegar-se cap al nord per les tropes d'Habré l'any 82, va mantenir la guerra civil amb el suport dels libis. Al juny del 1986, Ueddei abandona el suport dels libis, i el GUNT s'escindeix entre les forces del FAP de Gukuni i les del CDR de Sheik Ibn Oumar. A finals del 86, Ueddei és retingut per Gaddafi i ferit en un intent de fugida, i dona l'ordre a les FAP, les seves tropes, que s'enfrontin contra l'enemic comú que és Gaddafi, al costat de les tropes d'Habré. A començament de 1987, Ueddei pot marxar a Algèria on es troba actualment, pendent de negociar la pau amb Hissène Habré, mentre que les seves tropes, les FAP, es troben al costat de les d'Habré contra els libis.

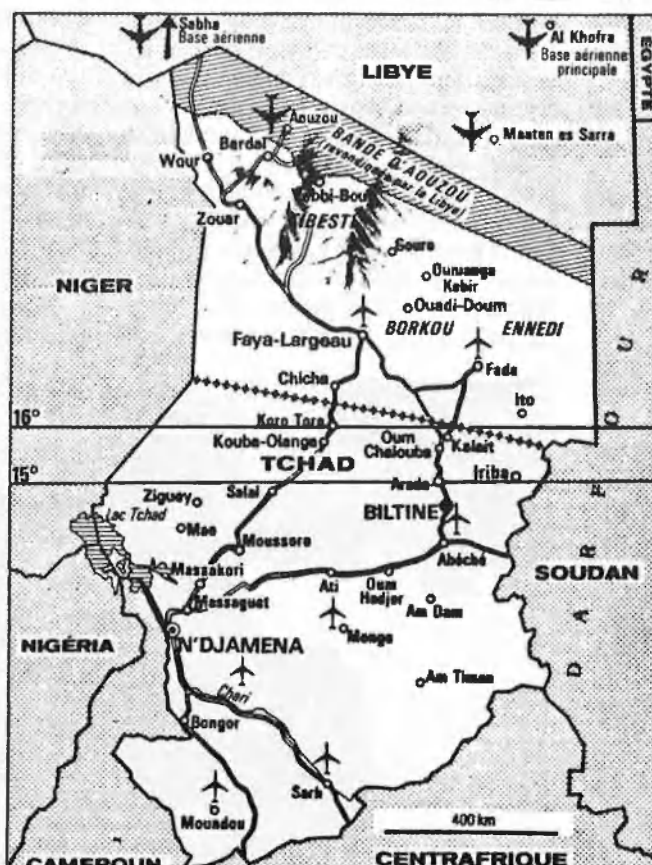
Sheik Ibn Oumar.—Líder de la facció CDR, o Consell Democràtic i Revolucionari, que va reemplaçar Ueddei al front del GUNT perquè ell i els seus homes són pro-libis. No van aconseguir gran cosa després de la unificació de les tropes d'Ueddei i d'Habré, i van ser ràpidament eliminats. □

bi, sota el punt en comú que tots són txadians.

—Però hi havia forces d'Ueddei que no van seguir aquesta unitat...

—Van ser uns dos mil cinc-cents homes del Consell Democràtic Revolucionari, liderats per Acheikh Ibn Oumar. Aquesta gent va ser literalment escombrada en els combats de Fada i Ouadi Dum i d'altres posteriors per les FAP de Gukuni Ueddei i per les tropes d'Hissène Habré. La situació d'avui en dia és una situació molt estranya. No hi ha acord de pau signat per Gukuni i Hissène Habré, i es manté fins i tot una situació de tensió entre ells dos, però sobre el terreny hi ha una integració armada, en la qual tothom té com objectiu defensar Txad enfront de Líbia.

Hi ha un acord militar, pràctic d'integració, sense acord polític. Els principals homes d'Ueddei són ara amb el govern de N'Djamena, amb

Gukuni a l'exili i sense arribar a un acord de pau amb Habré. És una situació esquizofrènica, en la qual està solucionada la situació militar, però no la política, quan normalment és al revés, i la situació militar és una conseqüència de la política. Per l'imperatiu de la situació amb Líbia, aquí s'ha anat al revés.

—Gukuni Ueddei és a Algèria en aquests moments. ¿Per què no torna a N'Djamena?

—Perquè no han arribat a un acord entre Habré i ell, per raons objectives i per raons subjectives. Fonamentalment, hi ha una situació de necessitat, que és fer front a Líbia, i d'aquesta necessitat s'ha produït aquesta situació absurda en què els combatents, fins ara enemics, s'han unificat, i per contra, els seus comandaments polítics no ho han fet. Les forces estaven molt igualades. Quan s'unificaren el front era estable, sense guanyadors ni perdedors.

Els combats entre les forces d'Habré i l'ANL eren realment combats amb les forces del FAP, que mantenia el front. La prova que això és cert és que, en el moment en el qual el FAP es posa al costat d'Habré, s'acaben els libis, i arriben fins a la frontera líbia, fins al Tibesti. Això vol dir que la component fonamental militar era el FAP. Quan el FAP canvia i els altres elements es mantenen amb les tropes líbies, en qüestió d'hores les tropes líbies i el CDR són arrasades. Això demostra que ni les tropes líbies ni el CDR no eren els qui mantenien el front. Era el FAP.

—*¿Quins són els interessos de Líbia sobre el Txad?*

—Líbia es mou per un imperialisme primari. Però, en aquests moments, ningú que tingui sentit comú, intel·lectual i de la dialèctica de la història, es planteja conquerir terrenys. I és que no és rendible. Ja no parlem de si és bo o dolent, o si és o no és ètic: és que no surt a compte. Ara et muntés una multinacional, i t'emportes allò que t'interessa, que és el problema econòmic. Però Gaddafi planteja un imperialisme superprimari. Quan Gukuni Ueddei entra a N'Djamena, després de vèncer les tropes de Malloum el 1980, i és proclamat president del Txad, Gaddafi, en lloc de fer-se un plantejament intel·ligent i aprofitar que tenia un home que havia lluitat contra França i donar suport al govern de Gukuni perquè així estaria dins la línia política d'ell, el que fa és pretendre directament una base líbia a N'Djamena.

Precisament, un dels punts del Frolinat era l'eliminació de les tropes estrangeres de dins del territori. Líbia va perdre l'ocasió de tenir un Txad alineat amb un front avançat, progressista i antihegemònic francès. L'únic que Gaddafi va aconseguir és que Gukuni demanés que els libis es retirassin del país. Líbia és un país gran en territori, mínim quant a demografia, i inexistent en una economia interna, tret de l'exportació del seu petroli. Líbia no ha existit fins ara com un país unificat. Fins i tot, la realitat social del país encara no correspon a una unitat. L'única projecció que li queda a Líbia, que es troba entre dos gegants que són Egipte i Algèria, és la projecció cap a la Mediterrània, que ja ho va intentar i en va sortir mal parada a Malta, o cap al Txad.

—*¿Quins interessos defensa França al Txad? ¿Hi defensa una hegemonia occidental encapçalada pels Estats Units? Perquè els Estats Units han ajudat les forces d'Habré i la lluita contra Líbia...*

¿Qui lluita al Txad?

Des de la lluita anticolonial contra els francesos, el Txad ha estat permanentment en guerra, fins fa molts pocs mesos. Els protagonistes d'aquesta guerra han anat canviant de posicions, però han estat bàsicament els mateixos al llarg de tot aquest temps. Els principals grups combatents i implicats en aquestes guerres al Txad són:

FROLINAT: Front d'Alliberament Nacional del Txad, que neix de la unificació de diversos grups que havien lluitat contra la colonització francesa, per oposar-se a la neocolonització gal·la que tingué lloc després de la independència amb els règims de Tombalbaye i Malloum. El Frolinat guanya aquesta lluita contra el neocolonialisme, quan l'any 79 Malloum ha d'abandonar el poder i s'estableix el GUNT o Govern d'Unificació Nacional de Transició, liderat per Gukuni Ueddei. Les diverses fac-

cions del Frolinat seran les hereves de la lluita que tindrà lloc en els anys següents en la guerra civil i en la lluita contra els libis.

FAN: Forces Armades del Nord, liderades per Hissène Habré, una de les faccions que componien el Frolinat, i formada per unes ètnies de religió musulmana del nord. Aquesta facció va aixecar-se contra el govern de Gukuni Ueddei el 1980 i l'any 1982 van conquerir el poder. Habré és nomenat president del Txad i manté una guerra civil, amb el suport francès, contra les forces d'Ueddei replegades al nord del país. Les forces de Hissène Habré actualment són conegudes com les FANT o Forces Armades Nacionals del Txad, a les quals s'han unit, l'any 87, les forces de Gukuni Ueddei per lluitar contra els libis.

GUNT: Forces del Govern d'Unitat Nacional de Transició del Txad

—Els Estats Units no els han ajudat gaire. Van ajudar Hissène Habré contra Gukuni l'any 82. Però Gukuni va rebre cent vegades més del que va rebre Habré. Jo sóc membre del Frolinat-FAP de Gukuni, i membre del Consell de la Revolució de Gukuni, però dic les coses com són perquè estic més lluny del Txad i puc ser més objectiu que qui té els peus sobre el terreny. Quan comença la guerra amb Hissène Habré el 1982, Algèria va enviar material de guerra molt més que suficient per derrotar les forces d'Habré. Però el que hi havia a N'Djamena era una desbandada completa, un règim que mereixia acabar. Ho lamento, però ho dic tal com ho sento. Era

un règim que no feia cap benefici al poble del Txad, i ho dic malgrat parlar del president del qual sóc amic personal i del panmoviment en el qual estic implicat. Però ho dic perquè aquell règim estava enfonsant-se totalment. No era ni tan sols l'anarquia, era una putrefacció. En aquesta situació, Habré rep ajuda nord-americana a través de Sudan i d'Egipte. Però, encara que Gukuni rebia molt més material, jo he estat a un atac que vam fer, em sembla que era el març del 82, sobre Oum Hadjer. Nosaltres teníem vuitanta-cinc armes pesades i enfront nostre n'hi havia sis. I vam ser derrotats.

En aquesta situació no es pot parlar de campanyes de l'imperialisme inter-

presidit per Gukuni Ueddei, i que es van retirar cap al nord després que Hissène Habré prengués el poder a N'Djamena. Les diverses faccions que conformen el GUNT són, principalment, les FAP d'Ueddei, les FAT de Kamougue, i el CDR d'Omar, les quals s'escindeixen a finals del 86 perquè les FAP volen lluitar contra els libis.

FAP: Forces Armades Populares o facció de Gukuni Ueddei, conegudes com el Primer Exèrcit. També estan formades per ètnies del nord i de religió musulmana, i alguns problemes que han tingut dins del grup han estat per motius de diferències tribals.

Les FAP van marxar cap al nord amb Ueddei quan Habré va prendre el poder i van mantenir la guerra civil, amb el suport dels libis, contra les forces de les FAN. Actualment, després de la crida d'Ueddei per la unitat contra els libis, les FAP, excepte una petita secció dissident, es troben lluitant al costat de les FANT contra l'ocupació líbia del Txad.

FAT: Forces Armades del Txad, facció liderada per François Kamougue, i que també són conegudes per MRP o Moviment Revolucionari del Poble. La component d'aquesta facció són ètnies bàsicament del sud i de religió cristiana-animista. No han tin-

gut molt de pes, i han estat al costat d'ambdós contrincants al llarg de la guerra, segons els seus propis interessos (una de les qüestions importants era a quina banda es menjava).

CDR: Consell Revolucionari i Democràtic, liderat per Acheikh Ihm Oumar, també d'homes del nord però amb una forta tendència prohibia. El CDR va lluitar al costat de Gukuni Ueddei fins que a finals del 86 es van escindir i van agafar el liderat del GUNT perquè s'oposava als libis. Quan les FAP es van ajuntar amb les FANT, el CDR va continuar la lluita amb les forces líbies contra l'exèrcit txadià unificat, encara que van ser obligats a replegar-se, perquè no han tingut mai molta força.

ANL: Exèrcit Nacional d'Alliberament, que són les mateixes forces reagrupades del GUNT que lluiten contra Habré, al nord del Txad. Bàsicament, l'ANL és el mateix que les FAP, junt amb el CDR i alguns homes d'altres faccions. □

Combatents del FAD, amb armament fabricat a l'Estat espanyol.

nacional contra les forces progressistes, ni de complots de Washington ni de França. En aquests moments, Hissène Habré no és un agent francès ni és una projecció de la política francesa. I això m'omple de satisfacció, perquè per una vegada, França es troba que no té a la seva disposició presidents titelles amb els quals fa el que li dona la gana.

Quan al mes de setembre de 1986 la gent de Gukuni es va ajuntar amb la gent d'Habré, França va agafar una postura que consistia a deixar que els negres matessin els libis. Quan Habré va denunciar que la Línia Roja, la separació entre libis i francesos al Txad, era un invent de França i de Líbia, i que per a ell el Txad comença a la República Centrafricana i acaba a la frontera líbia, llavors França contesta amb prepotència política afirmant que ella no es vincularà a res que succeeixi al nord de la Línia Roja. Això va significar un avís per als libis, que ja sabien que no s'haurien d'enfrontar amb

l'aviació francesa i que no hauria de calibrar les seves forces amb els aliats dels txadians: podien fer amb ells el que els donés la gana.

—Però, en canvi, els txadians van començar una ofensiva cap al nord corrent el risc que això suposava. ¿Confien que França els donaria suport en el cas que fallessin?

—Habré va decidir, tot sol, atacar Fada, i els francesos no se'n van assabentar. Quan Habré, amb l'exèrcit reunificat, pren Fada, els francesos es van quedar bocabadats. No sabien què estava passant. I després de Fada va ser Ouadi Doum. I els francesos continuaven sense saber-ne res. Cada operació txadiana contra Líbia ha estat un operatiu nacional txadià. Inclòs el d'Auzú o el de Maaten es Sarra. Txad és el primer país d'Àfrica controlat econòmicament per França que posa a França en aquests compromisos, perquè segueix una política interna i no una política externa. Aquí, el que queda demostrat és que al Txad qui mana és

Hissène Habré. França creia impossible arribar a la frontera líbia, i s'hi ha trobat sense voler.

—França ha evitat l'enfrontament directe amb els libis, però els libis sembla que busquin l'enfrontament amb França.

—Amb l'acord signat a Creta l'agost de 1984, França i Líbia es repartien les zones d'influència del Txad, i França estava disposada a respectar-les. L'objectiu de Líbia, en canvi, era preparar unitats de Gukuni per llançar-les contra les d'Hissène Habré, que les destruïssin i deixar-les sense aprovisionament, perquè Habré les destruís a continuació. Gaddafi volia que els txadians es matessin entre ells, per quedar-se al Txad. Les derrotes de les forces de Gukuni van ser perquè es van quedar sense municions ni benzina.

—¿Hi ha enfrontaments entre les comunitats del nord i les del sud? ¿Com incideixen aquests enfrontaments en l'actual situació?

—En un inici sí que era un conflicte nord-sud. Quan es va crear el Front d'Alliberament Nacional del Txad al Sudan, era un front fonamentalment musulmà, que correspon a la situació històrica creada per l'arribada dels francesos al Txad i la conversió de les comunitats animistes del sud al cristianisme. França es veu obligada a lluitar contra els elements del nord organitzats, i en canvi contra el sud no ha

CALENDARI 1988 d'acció CULTURAL

750 Aniversari de la Fundació del Regne de València

Ja som a la VENDA
als LIBRERIES

de combatre. La gent del sud, que són els qui van a l'escola, a les missions, són els que després ocuparan càrrecs a l'administració. En canvi, al nord, es planteja un rebuig a l'escola francesa, a l'escola laica francesa, i continuen amb el seu ensenyament islàmic tradicional. Quan arriba la independència, l'exèrcit i l'administració estan compostos majoritàriament de sudistes, per la raó que s'havien anat integrant en la societat culturalment dominada pels francesos. Aquesta gent del sud, que a més havien estat esclavitzats antigament per la gent del nord, es van trobar de repent que tenien el poder front als seus esclavitzadors. Però avui en dia el problema del Txad no és entre nord i sud. La gent d'Habrè, que majoritàriament és gent del nord, també té gent del sud.

—¿Perquè el govern de Gukuni va fracassar i Habré es va aixecar contra ell?

—Gukuni em va dir una vegada que ell preferia deixar de ser president abans que el Txad deixés de ser país. Ell sabia que s'enfrontava a Hissène Habré en una posició de descomposició completa. El règim de Gukuni no existia. Els libis es van dedicar, durant la seva ocupació, a fomentar la divisió, finançant ara aquí, ara allà, amb la finalitat que no s'expandís l'administració txadiana perquè era perillosa. Gaddafi no volia un poder unificat. I el gran error de Gukuni va ser que, en lloc de prendre una decisió leninista de fer una avantguarda dura i implacable, va adoptar una posició democràtica, no va voler primar cap de les components per no trencar l'equilibri de tots. No va veure que no era un problema d'equilibris, sinó de decidir si tenia sentit que el règim existís amb la possibilitat que després es pogués plantejar una situació plural, o si el millor era no fer la guerra i anar-se'n. Gukuni havia d'haver creat una única unitat militar i acabar amb tot el desordre.

—¿En aquests moments hi ha perill d'una nova confrontació al Txad?

—Jo estic segur que, en el termini de pocs mesos, el Txad rebotarà de nou, entre txadians i libis. Els nord-americans n'estaran encantats, perquè qualsevol cosa que debiliti Gaddafi els semblarà perfecta, i els francesos voldran posar el fre per totes bandes, perquè no els interessa una Líbia inestable, que seria un focus d'inestabilitat al Mediterrani. No interessa una guerra al nord del Txad i que caigui Gaddafi, perquè no saben el que vindrà. Ara com ara, no els interessa una desestabilització del règim de Gaddafi. □